

SAMIR en WISSAM JOUBRAN

Palestijns oud-duo speelt op verfrissende wijze met traditionele maqam.

Het is een rare avond. Op het moment dat in het Internationale Hof in Den Haag een zaak dient tegen Israël, vanwege de muur die men momenteel bouwt, spelen twee Palestijnse oud-spelers in het Haagse Korzo. Terwijl ik naar hun hotel loop, zie ik in de verte het Vredespaleis, waar het proces plaatsvindt. Later vertelt Samir, de oudste van de broers Joubran, dat hij zojuist heeft gehoord dat Ramallah is beschoten door het Israëlische leger. Hij kan niemand bereiken en weet dus niet of zijn vrouw en kind gevaar hebben gelopen. Later op de avond is daar nauwelijks iets van te merken. Het oud-duo zet een spetterend concert neer. Ik had al hoge verwachtingen na de cd *Tamaas*, maar die worden meer dan overtroffen. Er zijn steeds meer jonge oud-spelers die een eigen draai geven aan het traditionele repertoire. Het knappe van *Tamaas* is dat de muziek heel dicht bij de traditionele maqams blijft, maar tegelijkertijd veel verrassend nieuwe elementen brengt. Nadat ik in het verleden al interviews had met oud-vernieuwers als Dhafer Youssef (zie NFS 81) en Naseer Shamma, is het nu de beurt aan de Samir Joubran.

Tekst: Luther Zevenbergen Foto's: Wino Evertz

Komen jullie uit een familie van muzikanten?

Mijn vader is de derde generatie oud-bouwers. Na mijn overgrootvader, die de eerste oud-bouwer in Palestina was, is mijn broer Wissam nu de vierde in de lijn. De ouds waar we vanavond op spelen zijn allebei door hem gebouwd.

Wat is je muzikale achtergrond?

Ik begon te spelen toen ik vijf jaar was. Mijn vader was mijn eerste leraar, later had ik enkele privé-leraren in Nazareth. Nadat ik de middelbare school had afgemaakt ben in een tijdje naar Caïro gegaan om daar aan het conservatorium oud te studeren. Ik heb daar veel workshops gedaan, zowel met Egyptische als westerse muzikanten.

Kun je misschien iets vertellen over de verschillende scholen?

Nou ja, om te beginnen hebben we het nu over verschillende scholen voor de oud, terwijl het hooguit dertig jaar geleden is dat muzikanten in Irak, zoals Munir Bashir, de oud voor het eerst in solo-concerten gebruikten. Ze haalden het uit de groep en gaven het een eigen plek op het podium. Het was altijd

het begeleidingsinstrument bij uitstek voor zangers. Hierdoor had het wel een vooraanstaande positie in de Arabische wereld. Muziek voor oud solo is dus een nieuw terrein. Het probleem is dan ook meteen dat er in de wereld nauwelijks repertoire voor is. Er zijn nog weinig componisten voor, weinig eigen melodieën. Nu begint het een eigen identiteit te krijgen. De Egyptische muziek is meer melodius, en meer bevlogen. De Irakese muziek heeft een veel gedegener techniek. Een ander verschil is het veelvuldige gebruik van tremolo in de Egyptische muziek. Tegenwoordig hebben we veel oud-spelers overal vandaan, die allemaal een eigen stijl hebben gecreëerd. Het belangrijkste is volgens mij om de eigen identiteit van de oud te bewaren. Zo hoor je nogal eens oud-spelers die geen kwarttonen gebruiken. De oud is daar voor gemaakt. Of men speelt geen Arabische toonladder. Het is goed om jazz te spelen, of rock, of flamenco, maar tegelijkertijd is het goed om de identiteit van de eigen muziek te bewaren.

Doel je op mensen als Dhafer Youssef?

Nou, Dhafer Youssef is een vriend van me. Maar ik kan niet over Dhafer spreken als een typische oud-speler. Ik zie hem meer als iemand die met zang en zijn instrument een atmosfeer creëert. Het is een andere manier van werken, wat ik zeker waardeer, maar ik wil dichtbij de identiteit van de oud blijven. Ik luister veel naar Irakese muziek om er van te leren. Of van de Turkse muziek, dat is een traditie waar de Arabische muziek sterk door is beïnvloed, vooral ook in technisch opzicht. Het is allemaal nog volop in ontwikkeling, praten over een school is te vroeg, iedereen is zoekende, iedereen componeert vanuit zichzelf.

Je zegt dat je dichtbij de identiteit wilt blijven, maar als ik de cd beluister hoor ik dat je de maqam niet zo strikt neemt als bijvoorbeeld Munir Bashir.

Wissam en ik maken iets dat toch redelijk nieuw is in de Arabische muziek. En om dit op te bouwen moet je toch op een bepaald punt breken met de traditie. Toen ik nog alleen speelde, bleef ik daar veel dichterbij, maar met Wissam bouw ik iets nieuws. Als je met zijn tweeën speelt moet je rekening houden met elkaars emotie in de muziek.

In het begin speelden we om beurten een stuk van een aantal minuten, nu hebben we een nieuwe manier gevonden, een eigen stijl. Het is wat agressiever, met kortere zinnen dan in de traditionele manier van componeren.

De traditionele manier stond ook in verband met de tijd. Tijd was vrij, je deed een improvisatie van een half uur of langer. Nu heb je optredens die niet langer dan een uur

mogen duren, dus moet je de stukken veel korter houden dan wanneer je optredens hebt die vijf uur doorgaan. Dat verandert de mentaliteit van de muzikanten totaal. Dit soort dingen verandert snel en we proberen die energie in te bouwen.

Hoe bouwen jullie een stuk dan op, want vaak hoor je de twee partijen in elkaar haken zonder goed thuis te kunnen brengen wat de afzonderlijke partijen zijn.

Het optreden is nu wel iets anders in vergelijking met de cd. We hebben na de cd namelijk al weer veel gespeeld. Voor de cd namen we muziek van mij en werkten dat uit. Langzaam is het een geheel geworden. Wissam is mijn broer, maar als we samen muziek maken is het alsof hij mijn andere helft is.

Ga je uit van een maqam?

We zijn op het punt gekomen dat we geen maqams meer zien. We begonnen wel zo, dat we een maqam als uitgangspunt namen, maar tegenwoordig zie ik geen toonladder meer. De maqam symboliseert een stemming en die kun je vaak al vertalen zonder de toonladder helemaal te gebruiken. Soms kun je de maqam in drie of vier frases leggen, als je de energie daarin geeft. We spreken niets af, we veranderen makkelijk van toonladder zonder na te denken. Dat maakt het anders dan de traditionele manier van improviseren. Bovendien zijn we een duo, dat maakt het ook anders.

Hoe is het muzikleven in Palestina?

In Palestina hebben we geweldige muzikanten en zangers. Je zult het misschien over een aantal jaar zien, maar we hebben een zeer

sterke generatie. Over tien jaar komen de beste oud-spelers uit Palestina. Cultureel is het trouwens helemaal goed. De beste dichters in de Arabische wereld, veel goed theater en goede film, en dat is zeker niet toevallig. Het is het beleg, de gevangenis waar we in zitten, dat is op een bepaalde manier gunstig, want de Arabische muziek zit enigszins in het slop. De Arabische wereld is dichtbij maar nagenoeg onbereikbaar, en daardoor is er een sterker contact met Europa. Het is gemakkelijker om daar te spelen, de films worden daar gedraaid, de poëzie wordt in Frankrijk uitgegeven. We hebben dus een breder wereldbeeld. Het is ironisch om te zeggen, maar lijden levert goede kunst op.

We hebben goede muzikanten, goede leraren, maar geen agenten, of platenmaatschappijen. Daar heb ik hard voor moeten werken. Het heeft me veel geld gekost om steeds naar Europa te gaan, om te zoeken naar een agent en een platenmaatschappij, maar ik had een droom, en dat was mijn eigen cd, mensen verklaarden me voor gek, maar ik heb doorgezet.

In het gesprek, hebben we het eigenlijk alleen over de muziek gehad. Ik kan me ook voorstellen dat ze weinig zin hebben om over de politieke situatie thuis te praten. Maar als het gesprek eigenlijk al is afgelopen, vertrouwt hij me nog toe dat de muziek voor hem een manier is om te vluchten. Misschien heeft hij gelijk en wordt de beste kunst daar gemaakt waar geleden wordt.

